

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

**Společenská odpovědnost a uplatňování
etických principů ve veřejné správě**

Tereza Ronovská

© 2016 ČZU v Praze

1 Souhrn

Etický kodex ve veřejné správě, který by zohlednil každodenní uplatnění základních etických principů při výkonu veřejné správy, by měl být morálním předpisem upravujícím profesionální osobní přístup k adresátům veřejné správy. Nemůže být na úrovni sankcemi vynutitelného obecného právního předpisu, neboť se vztahuje na vykonavatele veřejné správy. Spíše by měla být obecnou normou každé instituce obsahující společensky přijatelné etické principy zohledňující základní principy dobré správy, které by trvale ustálily žádoucí odpovědný profesionální přístup vykonavatelů veřejné správy v rámci vymezené právní úpravy. Tedy cílem etického kodexu, který by měl být v každé instituce veřejnosti přístupný v listinné či elektronické formě, by mělo být trvalé zajištění základních požadavků mezi účastníky veřejné správy. Základní zásady etických principů, doplněné o postřehy citovaných autorů v rámci diplomové práce, by mohly napomoci řadě veřejných institucí při tvorbě vlastního etického kodexu a formulování společenské odpovědnosti za jeho praktické dodržování.

Klíčová slova: veřejná správa, veřejná služba, etický kodex, dobrá správa, morálka, korupce, kontrola, odpovědnost

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je návrh možností společenské a individuální odpovědnosti v rámci efektivního fungování veřejné správy při uplatnění etických principů přijetím etického kodexu orgány a institucemi veřejné správy. V rámci teoretických východisek se věnuje vymezení etiky, jejímu vývoji ve veřejné správě a uplatnění pomocí etických principů. Významnou kapitolou práce je její aplikační část, která se věnuje podrobnější analýze vybraného úřadu (Krajský úřad Středočeského kraje) a touto institucí dotčení zaměstnanci a občané ve vybraném vzorku. Předkládaná práce je zaměřena na podporu při vytvoření návrhu etického kodexu umožňující jeho uplatnění nejen ve vybrané instituci, ale také u řady dalších v rámci veřejné správy v České republice. Tedy takového návrhu, který si klade za cíl usnadnění profesní existence vykonavatelům veřejné správy a kladné odezvy ze strany adresátů, to znamená účastníků a klientů veřejné správy.

Smyslem návrhu je rovněž dále zvýšit společenskou odpovědnost nejen za vlastní výkon veřejné správy, ale také za její bezproblémovou realizaci ze strany všech zúčastněných osob.

2.2 Metodika

Teoretická část a charakteristika etického přístupu ve veřejné správě v podobě etických principů a možnosti vymáhání společenské odpovědnosti vychází ze studia jednotlivých dokumentů a řady odborných publikací v listinné či elektronické podobě, jejímž smyslem bylo získání potřebných podkladů a informací metodou komparace a metody deskripce. Kvantitativní šetření probíhalo v terénu pomocí dotazníku nahodilého anonymního vzorku respondentů. Kvalitativní význam je realizován prostřednictvím polo standardizovaného interview se třemi vybranými představiteli veřejné správy a rovněž konkrétním případem osobní zkušenosti autorky s korupčním jednáním občana v rámci činnosti orgánu veřejné správy. Důležitou součástí je rozbor reálného prostředí zkoumané problematiky s využitím metody analýzy a syntézy. Problematika získávání těchto údajů a zjištěných výsledků je ukončena úvahami *de lege ferenda* a doporučujícím návrhem pro uplatnění v praxi.

3 Shrnutí výsledků zjištěné problematiky

3.1 Zjištění pomocí dotazníku

Dotazníkové šetření v rámci kvantitativního výzkumu se týkalo vykonavatelů veřejné správy, ale i občanské veřejnosti. Celkem se šetření zúčastnilo 154 respondentů, z toho vykonavatelů veřejné správy bylo 48 dotazovaných. V rámci šetření byly zjištěny nejčastější typy správního řízení, jeho výhody a problémy. Rovněž byla zjištěna znalost o začleňování etických principů a reálné setkání s etickým kodexem u některé z institucí veřejné správy, přičemž na společenskou odpovědnost představitele veřejné správy upozornilo 52 dotázaných. Pozitivní vliv etického kodexu na celkový přístup úředníků se vyslovilo jednoznačně kladně 41 osob oproti tomu naprosto negativně pouze dva respondenti. Možnosti zabránit korupci ve veřejné správě věří 64,9 % respondentů, a to společenským kreditem jednotlivých orgánů a jejich představitelů a následně zvýšením platových tarifů. V rámci dotazníkového šetření bylo využito uzavřených a otevřených

otázek, a dále identifikační. Uvedeným zjištěním plně odpovídali výsledky testovaných hypotéz, které byly provedeny testem závislosti kvalitativních znaků – Test dobré shody.

3.2 Zjištění pomocí interview

Pro potřeby kvalitativního výzkumu byl v rámci metodiky zvolen polo standardizovaný interview problémově zaměřený na uplatňování etických principů, a z toho vyplývající společenské odpovědnosti u třech vybraných zástupců veřejné správy k relevantním etickým kodexům, aby bylo možné porovnat názory pracovníků rozdílných orgánů státní moci a správy a vyvodit z nich potřebné obecné a jedinečné přístupy ke zkoumané problematice. Rozhovory byla zjištěna shoda s potřebou vytvoření vlastního etického kodexu pro instituci, s tím, že kodexy těchto institucí vycházely z usnesení vlády z roku 2001, respektive jeho novelizace. Po obsahové stránce si jsou jednotlivé kodexy podobné - tvoří je problematika profesionality, střet zájmů, boj proti korupci, oznamovací povinnost, mravní normy a hospodárné nakládání se svěřenými prostředky.

3.3 Deskriptivní studie skutečného případu korupce

Autorka práce popsala svoji osobní zkušenost s pokusem o korupci ze strany účastníka správního řízení a s ohledem na mediálně známou aférou bývalého hejtmana Středočeského kraje, si plně uvědomila, že společenská odpovědnost nezačíná a nekončí pracovní dobou zaměstnance úřadu, ale je trvalá a musí být zohledňována bez ohledu na politickou a osobní angažovanost.

4 Závěr

Veřejná správa se postupně proměnila do veřejné služby. Jak svými základními legislativními předpisy, tak i přístupem ovlivněným společenským tlakem. Z tohoto důvodu, kdy zejména společnost apeluje na odpovědnostní přístup jednotlivých institucí a jejich představitelů, bývá postupně začleňována i morální norma v podobě etických kodexů. Protože se lze setkat s rozdílnými „typy“ úředníků a zejména s rozličným přístupem výkonu jejich práce, jeví se nejen jako vhodné, ale i nutné, přijmout morální normu v podobě etického kodexu, který by upravoval profesionální přístup úředníků s adresným ohodnocením. Stejně jako se mění sociální, pracovní a informační prostředí,

kulturní vazby, národnostní vztahy a vůbec svět okolo nás, tak lze předpokládat, že ke změnám bude docházet i v oblasti uplatňování etických norem a naplňování společenské odpovědnosti. Proto je nezbytné trvale s Etickými kodexy pracovat, aktualizovat je a přizpůsobovat společenským požadavkům. Jako zásadní se jeví při koncipování kodexů věnování zvýšené pozornosti komparaci jednotlivých principů etiky, vnitřních směrnic a opatření jednotlivých institucí a zákonných požadavků tak, aby nedocházelo k duplicitám. Současně je nutné mít na zřeteli hledisko vlastní, tedy vnitřní, odpovědnosti každého z nositelů veřejné správy za svoje profesionální a současně adekvátně vstřícné jednání v rámci úředního styku s adresáty veřejné správy. Takové reprezentování veřejné správy, které není vynuceno jakoukoli normou je vždy přínosnější pro celou společnost.

5 Výběr z použitých zdrojů

ANDĚL, Jiří. *Základy matematické statistiky*. Vyd. 3. Praha: Matfyzpress, 2011, 358. ISBN 978-80-7378-162-0.

ARDELEAN, Ben-Oni. *The Ethics of the Relationship between Religious and Civil Norms*. Kairos: Evangelical Journal of Theology, 2012, 6(2): 163-174, ISSN 1848-2511.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

HERZOGOVÁ, Zuzana. *Základy filosofie a profesní etiky*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1998, 148 s. ISBN 80-85981-82-3.

CHAPMAN, Richard A (ed.). *Etika ve veřejné službě pro nové tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 263 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-14-8.

JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003, 223 s. ISBN 80-7254-329-6.

ŠPINKA, Štěpán, Lenka KARFÍKOVÁ, Ondřej KRÁSA, et al. *Přístupy k etice*. Vydání první. Praha: Filosofia, 2014-, 228 s. ISBN 978-80-7007-430-5.

VANĚK, Jiří. *Obecná, ekonomická a informační etika*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 252 s. ISBN 978-80-7357-504-5.